

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

יש טעם טוד בדבר.

ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש (ודברי ב"ה) [לדבריהן]. וכדרך שעשו במשנה זו¹⁰ שהוא מביא, שאמרו ב"ה לא כך היה המעשה שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה, הרי שהקדימו בדיבורם זקני ב"ש לזקני ב"ה וע"ד זה הלך רבינו הקדוש שהיה מורע הלל¹¹, שהקדים בכל מקום דברי ב"ש לדברי ב"ה.

יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו. פי'¹², יפשפש שייד לשעבר, כדאמרינן במי שיסורין באין עליו¹³, וימשמש שייד להבא, שיזהר מכאן ואילך לדקדק תמיד במעשיו ולהזהר בהם, ולהזכירם על לבו תמיד, וכענין שאמרו¹⁴ חייב אדם למשמש בתפלו כל שעה, וחייב אדם למשמש בגדיו ע"ש¹⁵, ותו לא מיד.

הקורה שאמרו רחבה לקבל¹⁶ אריה והאריה¹⁷ חצי לבנה של ג' טפחים. פי', נקט של ג' טפחים משום דאיכא זוטרת, כדאיתא בפ"ק דבתרא¹⁸, וא"ת ליתני הקורה שאמרו רחבה טפח ומחצה, ו"ל דטעמא נקט, דלהכי בעי האי שיעורא, כדי שתהא ראויה לקבל פחות שבבנין¹⁹ דהיינו אריה. ומה שאמר אח"כ דיה לקורה שתהא רחבה טפח, פי' בגמ'²⁰ כי על ידי שצריך ללבן קורה זו בטיט מן הצדדין, כמי שמכין אותה לקבל אריה²¹, הרי מרחיבה הטיט חצי טפח.

ובריאה כדי לקבל אריה. וכתב הראב"ד ז"ל²² שצריך שתהא כל הקורה ראויה לקבל אריחים בכולה רחבים²³ דאע"ג דלא בעי אריחים ממש ראויה כדי לקבל אריחים בעינן ואפשר דלהכי הדר תני רחבה ד'²⁴ ובריאה ד'²⁴ דמה רחבה

אפי' מס"ת, דהא אשכחן גבי גט דפסלי' מספר תורה שנכתב סתם, גבי עובדא דההיא דשקל ס"ת ויהב לדביתהו². וי"ל דלמסקנא לא קי"ל, דהא אמרי'³ לר' אחאי דכי כתיב⁴ ועשה לה לשמה אמחיקה קאי, וה"ה נמי להאי תנא, אלא דקסבר דאפ"ה כיון שהכתיבה הכשר המחיקה, עליה נמי קאי ועשה לה קצת, אלא דמסתייה שלא תהא מרחל ללאה, דכיון דאינתיקה ללאה לא הדרא ומינתקא לרחל⁵. ובדין הוא דהשתא מקמי מסקנא דלקמן הוה לן לאקשוויי הכי מגט, אמאי מכשר מס"ת, אלא דניחא לן למיפרך לר' אחאי דאית לן פרסא עליה ממחני' גופא, ומיהו כי פרכי ופרקי' לר' אחאי איפריקא אידך לת"ק דידיה. וא"ת וכיון דאכשרה [ר'] אחאי מגלה של לאה לרחל, משום דעיקר עשייה מחיקה, כ"ש שהיה לו להכשיר מס"ת עצמו שנכתב סתם, דגבי גט עדיפא טובא כתיבה סתם מהיכא שנכתב לשם אחרים. וי"ל, דשאני הכא דבעינן כתיבה לשם אלות מיהת, כן תרצו בתוספות⁶.

[יג, ב] שיכול לטהר השרין מן התורה. כתבתי קצת שטת התוספות בזה במסכת סנהדרין⁷ בס"ד. אלו ואלו דברי אלהים חיים. שאלו רבני צרפת ז"ל⁸, האיך אפשר שיהו שניהם דברי אלהים חיים, וזה אוסר וזה מתיר. ותרצו, כי כשעלה משה למרום לקבל תורה, הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאל להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור חזיר, ויהיה הכרעה כמותם⁹, ונכון הוא לפי הדרש, ובדרך האמת

בדפוי' ראה דק"ס אות ר. ולפנינו: כדי לקבל. 17 כג' משנה ירושלמית ועי' דק"ס שם, ולפנינו: ואריח. 18 ב"ב ג ב. 19 ברבנו יהונתן כתב הטעם דעי"ז ניכר שלקביעות הושמה, וראה רש"י לעיל ג א ד"ה הניטלת ומיאור הלכה ס' שסג סי"ז. 20 להלן יד א. 21 משמע מדברי רבנו דבכל קורת טפח בעינן שיתן טיט מן הצדדים, וכ"מ מדבריו להלן בד"ה לא. וכ"נ ממש"כ הרשב"א בעבוה"ק ש"א, ה: ויעדיף מעט כאן ומעט כאן, ומסתימת הפוסקים משמע דלא ס"ל הכי, וראה במאירי שכי' להדיא דא"צ טיט, ועי' בגאון יעקב. וראה גם להלן הע' 52. 22 הובא ברשב"א להלן יד א ובמ"מ פי"ז משבת הי"ג. 23 תיבה זו מיותרת, ואולי צ"ל: ארכה. 24 תיבה זו מיותרת, ואולי

2 גיטין יט ב. 3 לקמן בע"ב. 4 במדבר ה ל. 5 ר' בחי' הרשב"א שכי': הואיל ולא אינתיק לשם אשה אחרת ועוד דאיכא מחיקה לשמה, והביאור דחסרון כוונת לשמה אינו פוסל בכתיבה, כיון דאיכא לשמה במחיקה, ואולי זהו ג"כ כוונת התוס' בסוטה כ א ד"ה אבל בתירוצם השני, וראה גם הי' הר"ן, ומיהו בתוס' כאן כתבו דרב יוסף דהתם פליג אדרב פפא. 6 יג ב ד"ה עשייה, וראה מש"כ בזה בתורת חיים. 7 יז, א. ולא זכינו עדיין לחידושי רבנו למס' זו. 8 כן הקשה ותירץ בתוס' רבנו פרץ (כ"י), וראה גם ביבין שמועה שער א פ"ג. 9 ראה מדרש תהלים פי"ב. 10 סוכה כח א. 11 ראה בראשית רבה פל"ג. 12 ראה ברש"י ד"ה יפשפש וד"ה ימשמש. 13 ברכות ה א. 14 שבת יב א. 15 שם. 16 כ"ה

פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת עירובין

הוגה ונתקן ע"י הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

א

אמות ושליש. והלכה כרבי יהודה כאשר אמרו בהלכה שלפני זאת:

רבי יהודה אומר עד בית סאתים כו' : (דף י"א ע"א)

רבי יהודה אומר רחוק מזה הצור לפסין שיעור שבעים אמה ושיריים בלבד שהוא שיעור ללע בית סאתים כאשר יתבאר לפנינו. וקראו מקום מוקף בגדר. ודיר מקום יאספו שם האין. וספר ידוע בית הספר. וחר מקום שאינו מקורה והטעם בזה כי הגנה והקפד לא הוקף לדירה וכבר אמרו כי בית כור הוא כמו שלשים סאה. ואמר מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירצה בפסין חוזר על פני ציראות והוא מה שאמרו חכמים לרבי יהודה לא אמרו בית סאתים וכו'. ואין הלכה כרבי יהודה:

ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין כו' : (דף כ"ג ע"א)

אחד בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד כו' : (דף כ"ג ע"ב)

אם היה דרך הרבים מפסקת ר"ל מפסקת בין הפסין. יסלקנה לצדדין ר"ל שיהיה הלך בני אדם חוץ מן הפסין לא בתוכן. ובאר הוא משני מים הנובעים. ובור הוא הגבה שיתכנסו שם המים. ואין הלכה כר' יהודה והלכה כר' יהודה בן צבא ובה תנאים מיוחדים והוא כי מהמשפטי פסי ציראות שקדם וזכרונו אינה נחשבת משום מחילה אלא כשהבאר באר מים חיים ויהיה של רבים ויהיה בא"י כי זאת הקולא שהקלו בו לא עשו אותו אלא משום עולי רגלים והוא אמרם לא החירו פסי ציראות אלא לבהמת עולי רגלים בלבד ועם כל זה אין מותר להשקות בו אלא בהמות שאין יכולות לרדת אל הצור אבל האדם אין מותר לו לשאוב בין הפסין ושתה אלא אם עשה מחילה גבוהה ו' טפחים אלא אם יהיה הצור רחב כ"כ שלא יוכל האדם להרחיב רגליו בצדי הצור וירד יהיה מותר לו לשמות בין הפסין:

ועוד אמר רבי יהודה בן בבא הגינה והקפף שהן שבעים אמה ושירים כו' : (דף כ"ג ע"א)

לפי שקדם המאמר לר' יהודה בן צבא הוסיף ואמר ועוד א"ר יהודה בן צבא. וכבר ביארנו כי חצר המשכן הוא בית סאתים וכבר ידענו כי חצר המשכן שיעורו הוא בית סאתים ה' אלפים אמה כי ארכו ק' אמה ורחבו ו' כל מקום שתהיה מדה השיעור שלו ה' אלפים אמה הוא בית סאתים באיזה צורה שיהיה בין שיהיה עגול או משולש או מרובע או זולמן מן הצורות אבל שטח מרובע שיהיה עומד הזווית יהיה מדה ה' אלפים אמה לא יודע ללע אותו השטח אלא בקרוז לפי שה' אלפים השבון בלי גדור וגדור בקרוז ע' אמה וה' שבעים אמה והדבר בכלן זה החשבון כמו שזכרתי לך בזה שקדם ביוסם אלכסון עגולה למסבחה לך לא יגיע לעולם לדיעת גדר החשבון שאינו ד' (גדול) אלא בקרוז ואין לו לתסרון דעתנו אלא מפני טבע זה החשבון ולפיכך אמרו שבעים ושירים כי כשתשים אלו השירים המש שבעים אמה כאשר זכרתי לך ותנכה שבעים וחמש שבעים יהיה החשבון ה' אלפים ותאי אחד בקרוז ואם תשים השירים שני שלישים כמו שנוטה דעת הירושלמי תהיה מדה אותו השטח ארבעת אלפים תתקף ו' ושבע תשיעיות וזה החשבון שיש בין מאמר רבי יהודה בן צבא שאמר שבעים ושירים ובין מה שאמר ר' עקיבא שאמר ובלבד שתהא שבעים ושירים על שבעים ושירים מחובר אל החשבון שיהיה ציניהם בשומירה ובית דירה כי ר' יהודה בן צבא ידקק החשבון מאד עד שתהיה מדה המרובע בית סאתים שלימים וישים השירים חמשה שבעים אמה כאשר זכרונו או מה שהוא יותר דק ממנו. ור"ע יקרב החשבון יותר וישים השירים שני שלישים או קרוז מזה עד שתהיה מדה המרובע קרוז מצית סאתים וכן נראה מדברייהם במקום אחר. ומאמר רבי יהודה אפי' אין זה אלא צור ושהו ומערה רז"ה בו אחד מהם או צור או שית או מערה.

הדעות רז"ה לומר דברי ר"ע או ר' מאיר הלכה כבית הלל:

הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח כו' : (דף י"ג ע"ב)

למה ידוע והיא מרובעת מג' טפחים על ג' טפחים. ואמרו דיה לקורה שתהא רחבה טפח הוא השלמה למה שחסר כי לפי שצרכה שתהיה צרוחב אריח והוא טפח ומחלה השלים זה המאמר ואמר דיה לקורה שתהיה רחבה טפח ואחר כך הראה טעם זו שהשלמה ואמר כדי לקבל אריח לרחבה ר"ל אפי' אין רחבה אלא טפח ואפשר שיתקיים עליה אריח שיהיה על אורך הקורה:

רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל כו' : (דף י"ג ע"ב)

בריאה לקבל אריח שמהיה חזקה לטבול כויד האריח ולא תשבר. ואין הלכה כר' יהודה:

היתה של קש ושל קנים רואין אותה כו' : (דף י"ג ע"ב)

יש לך לדעת כי יוסם אלכסון העגולה אל המסבחה אותה בלי ידוע וא"ל לדבר בו לעולם באמת וחסרון זו ההשגה אינה מאתנו כמחשבת הכת הנקראת גהלי"ה אבל הוא בטבעי זה הדבר בלי ידוע ואין במציאותו שישב אבל (ידוע) [יודע] זה בקרוז וכבר חזרו חכמי המשנה לזה הצורם לידע יוסם אלכסון אל המסבחה בקרוז ודרך המופת בזה הקרוז אשר עליו סומכין חכמי החכמות הלמודיות הוא יוסם האחד לשלשה ושביעית וכל עגולה שיהיה באלכסון שלה אמה יהיה צריכה ג' אמות ושביעית בקרוז ולפי שזה לא יושג לעולם אלא בקרוז לקחו הם בחשבון הגדול ואמרו כל שיש שיתקיים ג' אמות יש בו רחב טפח וסמכו ע"ז בזה שהורכבו אליו מן המדירה בתורה:

לחייך שאמרו גובהן עשרה טפחים כו' : (דף י"ד ע"ב)

השיעור בזה המאמר לחיים שנחלקו בזה רבי אליעזר וחכמים שהאחד אומר לחי אחד והאחד אומר לחיים ושניהם מודים כי רחבן ועבדין כל שהוא וכבר ביארנו כי אין הלכה כרבי אליעזר שאמר הכשר מצוי לחיים וכמו כן אין הלכה כרבי יוסי. ואמר גבה עשרה טפחים לפי שהוא הגובה הפחות שיש למצוי כמו שזכרנו ואפי' יהיה גובה המצוי כ' אמה ועשה לחי בגבהו עשרה טפחים דיו:

בכל עושין לחיין אפי' בדבר שיש בו רוח חיים כו' : (דף ט"ו ע"א)

גולל הוא כקוי הקבר כל הנוגע בו יעמא שבעת ימים וזהו מה שאמרה תורה וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר ועוד יתבאר זה בתכלית הבאור במקומו במסכת האלות. ואין הלכה כרבי יוסי ולא כר"מ ולא כר' יוסי הגלילי:

שיירא שחנתה בבקעה והקיפוה בכלי בהמה כו' : (דף ט"ו ע"ב)

תרגום ארחת ישמעאלים שיירא ערבאי. וכשהוא פרוץ מרובה על העומד בכל התורה אינה מחילה וכשהוא פרוץ כעומד הוא מחילה ומותר לטלטל בכלה אלא אם יש בכל אותו הפרוץ פרה רחבה יתר על עשר אמות כאשר ביאר אינה מחילה אפילו העומד מרובה אבל אם יש שם לורת פתח הרי היא מחילה אפי' יהיה רחב הפרצה יותר מעשר אמות וזכור אלו העקרים תמיד:

מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזדה כו' : (דף ט"ו ע"ב)

זה מוצא כי שיעור מחילה ו' טפחים והעיקר אללנו כל פחות מג' ללבד דמי וזה מכלל הדברים שהם הלכה למשה מסיני ולפיכך נריך שיהיה צעזעי החבלים יותר על טפח להשלים השלשה שיעורים החסרים בין הכל ללבד כדי שיהיה ציניהן פחות מג':

פרק ראשון

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט כו' : (דף ז' ע"א)

רבי יהודה אמר כי שער היכלי המלכים אולי הם גבוהים יותר מכ' אמה ולפיכך נוכל לעשות צפתח המבוי עירוב כשאר יתבאר לפנינו ואפי' היה גבוה יותר מכ' כל מה שיהיה. ותנא קמא אומר כי כשהיה גובה הקורה העומדת על ראש המבוי יותר מכ' אמה אינה ניכרת ולא יצטו אליה ולפיכך אמר אם יש בקורה הנמונה בין כותלי המבוי פתחים ומשכיות כמו אותן שאנו קוראין אותן צעזעי מקרצ"ן והם שקורין אותן החכמים אמלתרא לא יטרך למעט ואפי' יהיה גובה הקורה המפותחת יותר מעשרים אמה לפי שצני אדם כולם יצטו אליה לרוב חשיבותה יתאמת ההיכר. וכמו כן אם יש לה לורת פתח אין נריך למעט ואפי' היה גבוה יותר מכ' אמה ולורת פתח הוא שני עמודים בגובה ושלישי צרוחב נטוי על ראשיהם מלמעלה והוא אמרם קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן וכשנעטרך ללורת פתח אינה אלא זו בלבד לא צעזעי וכן פסוק. וחיוב אמת לדעת כי המבוי לא יהיה גבוה פחות מ' טפחים בשום פנים ולא יותר מכ' אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהיה לו לורת פתח או אמלתרא ולפיכך אם יש גובה קנה מכאן וקנה מכאן ו' טפחים לא נעטרך שיהיה קנה על גביהן ונגע בזה אלא אפי' תרחק מהן יותר מג' טפחים נתשבו אותו לורת פתח. ודע כי כל אמה הנזכרת צעזעי וסוכה וכלאים היא אמה ציננית רז"ה לומר בת ו' טפחים וכל מה שנעטרך למוד איזה רוחק שיהיה באחד מאלו השלשה מקומות נחמין בו לחומר או כו' כי אמת תמוד בטפח מזומנס אם יהיה בו חומר כמו גובה סוכה וגובה המבוי אם יש בהם יותר מכ' אמה יהיו פסולין וכמו כן תמוד בטפח שאינו מזומנס אם יש בו חומר כמו ו' טפחים של גובה מצוי וגובה סוכה וט"ז אמה של קרחת הכרס ו"ב אמה של מחול הכרס שקדם באורם במסכת כלאים וכל הדומה לזה. וענין מזומנס שיהיה אצבעות ידך מקובלות קתם על קתם מהודקות צעפת מדידת השקה טפחים ושפתהק האצבעות כל מה שחולל ושאינו מזומנס הוא הפך זה והוא שמתני אצבעותי קרובות לו זו ולא יהיו מקובלות אלא מרווחות שיכנס האויר ציניהם ושומר זה העיקר ואל תטריחני לשנותו בכל מקום. ואין הלכה כרבי יהודה:

הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה כו' : (דף י"א ע"ב)

המתלוקת שיש בין תנא קמא ורבי עקיבא שהאחד סובר כי המבוי שיש צרוחב פחות מ' טפחים אינו נריך לא לחי ולא קורה והשני סובר שהוא נריך ולא נחבאר בגמ' איזה מהם סובר אחת הצורות. והעקרים שאתה נריך לזכור כי המבוי הניתר בלחי וקורה על דעת בית הלל הוא שיהיה ארכו יותר מרחבו אפי' מעט ובהוא מרובע ר"ל ארכו כרחבו הוא נריך לחי ויעמד בצדו יהיה צרוחב ד' טפחים או לחי מכאן ולחי מכאן ויהיה רחבם איזה שיעור שיהיה כדין חצר שהיא צריכה פס ארבעה או שני פסין במשהו ואז יהיה מותר להשתמש בו. וכן כשהיה א' בית ארכו יותר מרחבו דינו כדין מבוי ולחי או קורה בלבד יספיק לו ומותר לטלטל בתוכו בכלו. וענין הכשר מצוי הכנחו והזמנתו להשתמש בו אחר עשיית העירוב כאשר יתבאר באמרם הכשר אוכלין שענינו הכנחם והזמנתם לטומאה. ודע כי המבואות שאין מפולשין הם כרמלית כשהמבוי פתוח לרה"ר כאשר בארנו בתחלת שבת ואם עשה קורה לזה המבוי והוא עץ גבוה מן הכותל בגובה הנזכר ועוד יתבאר שיעור רחב אותה הקורה ראוי לעשות בו העירוב והוא כרמלית לענין זריקה רז"ה לומר כי מי שזרק מרה"ר עליו אינו חייב כרת ואם עשה לו לחי יהיה רה"י והזרק לתוכו חייב כי העיקר אללנו קורה משום היכר לחי משום מחילה. ואין הלכה כרבי אליעזר. וזה התלמיד הנזכר בכלן הוא רבי מאיר ועל שמי

י"ק"ק"ב מפרשים (א) ז"ל חר: (הגרי"ב) (ב) עיין מו"ע ד"ה ורצעה פשוטין: (הגרי"ב) (ג) ז"ל שיהיה: (הגרי"ב) (ד) ז"ל גדור: (גליון)

מסורת הש"ס
עם הספד

- א) [גלגל יט: א] (ג) [ש]
- ב) מוספה ספרים אב. ד"ה עבול יבמות 1: ד"ה ודלא רומח וזכית לב ד"ה יבמותא [א] (ג) [א]
- ג) מוספה לקמן [ה] [ה]
- ד) עוף [א] (ה) [ה]
- ה) ו"ה מסופות לקמן [א]
- ו) [ה] [ה] [ה]
- ז) עולות גי' (א) [ה]
- ח) (ז) עולות גי' [ה]
- ט) לקמן ע"ה. (ט) [ה]
- י) [ה] [ה] [ה]
- יא) פסחים דף פ"ה [ה]
- יב) ע"ה. [ה] [ה]
- יג) ט"ב, (ה) עולות גי' [ה]
- יד) ח"ג (ה) [ה]

הגהות הב"ח

- א) ג' מן תיבת אה
- ב) ר"ש ד"ה ד"ה קדש
- ג) קדש והכא אומר דל"ה:

ל"קוטי רש"י

בישתותא: הכהנים והה
צא. נבחקה המגילה
ואברה איני שותה.
אלה הדין לומר שנתנה
לפי מעשרין אותה לומר
שמהם היה על טעמיה
והשפין אל המים לתוך
גרוגה ולשיל י"א:
מעריצין אותה. מורין
לה לטן גרוגה כלם
המזין ע"י משקה נראה
כעשה עירב והוא לטן
ועקת שבו
שעשו (ט"ה) (שם) ח"א:
וישקין אותה על כסה
ובן עקת שבו ישיעו
שיעו לטן קריאת
גזרין ודמין לכן ויבין לט.
לומר שחמין פיה
שלה צנועה ושמין את
המים לתוך גרוגה ולשיל
י"א:
תפלות. עניה
ויכא פ"ה: רוצה אשה
בקב תפלות. תפלה
ליון צנועה מעשיין היא
תפלה מלי לה כחמין
מע' קבין ופרישות לפרס
מן היפלות לפיק און
טוב שמתכוון מרה וקבין
כ"ה: בקב תפלות.
ליות כהנה עמה. פ"ה
קבין. לה להכנה והכונה
כ"ה: ע"ה. קנקנתום.
וישקין אותה. א'
ארומני' ע' קבין אומן
[שיל י"ה]. ארומני'.
שוא תהדר אות
אותה. ו"ה אלהים אמר
אל תחסי לך"ו ה"ה אתה
תהדר ויבד' ה' אל
מוסק את אהם ומוסב
לדכר נתלה מתריב.
דבר אחר יש א"י. לקמן
מפרש מלי קסודן ליה.
כתב שיבול צדוות.
וקנקנתום רשומן יבד
מלה. מאי קא"י. ר'
ישמעאל. וסאי קא
תהדר י"ה. ר' תמר
אמר ליה על טל ויבד
ומהדר ליה קנקנתום י'
לי. קשיא שביש
אשמושי דקאמל לעול
קמי ר' ישמעאל שיש
מתלה והוא מלי אפסך ר'
עקבלה היה מרף טובה
ולה מלי ר' מאי למוסיק
אלניה. וגבר גברא.
משוים שקבל מרבותו.
והדר אתה אפסכה
דרי עקביה. שהיה כירף
לפני ולתקן כעם שגדר
להשיב משוים ומשונים ו'
על ו' ולתקן ויבדיון י"ה.
סבר גברא.
שהוא נתח על ליה
סקנות עמה חמשה מה
או ושלשום סומרות ו'
אם ו' יבין לתקן שיש
שהיה קיימות או לדעם
דכר תגלוס התלוקס
בדבר ויחלף את מלי פלוג
תקס הוא ויבד' י"ה.

היה נוטל פרק שלישי סוטה

קשיא דר"ע אדר"ע התם קאמר בחיקה מעבבא. את האונס דכל
זמן שלא נמחקה אם אמרה איני שומה יכולה לחזור בה ולא חספין
לה להסקותה אצל אס נמחקה המגילה מערערין אותה על כרהה
ואפי' לא קירב הקומץ דהא והסקה קמחא דקדוש הקטרה להכי
דרשינן והלא קאמר קומץ מעבבא את
האונס דכל כמה דלא קרב קומץ אי
אמרה ר"ע איני שומה לא חספין לה
להסקותה: וחזרה ואמרה שותה איני.
לר"ע מיה להסקותה מלוחה: שיתן
גור. דכר מר: שמרים כבד.
אחר הס מחיקה אלמא מחמת דכר
הך הס מריס ואין מריה על סס
קלתא דייקטס נקלה דהא מקמי
מחיקה לזו בני מנדק ניטו:
מתני' מגילתה נגזרת. צל"ה

ההיכל דכל תכחי הקדש שאיין ראוין
לקרות כהן נגזין שלא ימזו: על
בית הרשן. שהיא צנועה ששורפין סס
פסול קדשי קדשים ופסולי אימורים
שמחלתן לפנים מן הקלעים כדאמרין
בשחיטת קדשים (דף קד:) שלשה
בית הדשן הס דהואיל וקדשה
ככלי נשרפת צנועה והיא מתפורת
היינו נשרפת כדאמר לקמן (ד' ג'). ואלו
שמתחייבם נשרפות וקא חשיב להא
האומרת איני שומה: ואין מגילתה
בשידה דהשקות בה פוסה אחרת.
דבעינן כמינה לשמה דכתיב ועשה
לה הסהן לה לשמה^א: המים נשפכין.
כיון דאמרה עממה איני צנועה
ועומדת היא וגם המרים גזרין ויש
אלא לצרר את הספק: מערערין
אותה. דלמנא טוריה היא וממנה
רמזותיה קאמרי: מתפלות גזרין.
הגזרין שבלמיה נופסין ונראית
במלחה גזרין וגם שזרה נעשית
שניה גזרין^ב: על נפיהה והכי מנא
בספרים^ג כמין שרביטין מוזקין בה:
ש"א תמנא הנורה. שערין נקור או
עומד נעים שפלא דך סס ולקמיה^ד
פרך והא ארמינן בעלמא^ה דשערי
נקור לא תמקדשו וכ"ש עומד נעים
ומת מותר ליכנס למחנה ליה: תרע
שוכות תיבה דה. תראה ותלמד
בפרשת סוטה שהזכות מולה דלפני
מוקפתה ומרעה זרע ועקתה ע"י
זכות כדי זרעית זרע ס' חדשים
וי"א יומר כדמפרש בגמ'^ו: מ'מסרה
תיפלות. מפרש בגמ'^ז: רבי הושע
אומר רוצה אשה בקב תפלות.
גרסינן ונגמרא^ח מפרש מלי קאמר:
בבות פירושיין. מפרש בגמ'^ט שמסה
על עמנו כתמילס להראות שהוא
אין זנוע: וסאי קא
אם תהדר אות גמ'. כגון א' וה'
אלהים אמר (יבמ"ה) או מייסר אות
אתה כגון ברהשית כדאו אלהים:
דבר אחד יש א"י. לקמן מפרש מלי
משונה היא ו': כתב שייב"א דמוחות.
רבי ישמעאל סבר מוחקין לה מן
המורה ולא זכר כמינה לשמה
ואפרסת סוטה למדה קא קפיד:
מאי קאמר י"ה ומאי מהדר י"ה.
מאי קאמר ליה ר' ישמעאל דקא
מהדר ליה ר"מ דכר אחד יש לי
בעשה רשע וליני ממחך מה ענין קנקנתום אלל מסור ויסור: ומשוי י"ה ר"ש. כגון ל"מיה דאחד: דבר אחר יש ב"ו ואינו
נמחק כהנה ר"ע איני שומה דר"ע קוס (ג) ולאמר כהא דר"י קוס: א"א מצי למיכס
אליביה. על עיקרי טעמיה שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים ועל טהור טמא ומראה לו פנים^א: אתה דקמיה
דר"י וגבר גברא. המשוים סמומות כמו עון סקן כדגמיר לכו מרצו וככו מרצו: והדר אתה דקמיה דר"ע דמיסבר כדברא.
לעמוד על עיקר טעמיה שהטעה מפני מה זה טמא חס טהור זה אסור חס מותר ועל מה כל דבר נמחק ועל איזה מקרה חס
תלמד שהיה צימי התנאים ולהביא דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש שאלו צבית המדרש מהיכן ילמדוהו ולאזהר טעמה דמיוסו:
מחן

מגילתה נגזרת. ירושלמי^ב תני נגזתה תחת ידיו של היכל למה
בצביל לשחקה לול קטן היה שם ושם המים נשפכים
מני און כהן משוס קדושה מהו לגבל כהן את הטיוט מה כהן המים
נשפכים מני יש כהם משוס קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני
שותה מערערין אותה למה גשרמה
לס שמתקן כמה ימחק מני רבי
מתין ד"ה אומרים ימחק וזה"ל שמים
א"ר חילעא עעמא דב"ה כדי לכחז
י"ה: א"ר ר' ירמיה דמוחך דה
מד"ה יבא בינייהו. תימה לרבי והא
צימי ר"מ נפסקו ככר המים המרים
כדאמרין צפ"ה כתרל (לקמן דף מו.)
דר יומין נ' וכאן לרש"י לטעם ועוד האמר
כרז (שיל ד' י'): מגילת סוטה שכתבה
קודם שמתקבל עליה שצוה לה עשה
ולא כלום א"כ מ"ט דמ"ד מוחקין
לה מן המורה וליכא ליימור מ"ד
מוחקין לה מן המורה ליה ליה דרזא
א"כ אמאי אומר לר"ש לשעיל (ד' י"ט): כדי
נכסה לימלא ליה ליה דרזא אלל הכי
משמע דרזא ליה ליה דרזא כ"ע מרוד ואיכא
לוימור מ"ד מוחקין לה מנ"ס כגון
אם נכתבה אותה פרשה בתורה לאחר
שקבלה עליה שצוה אע"פ שהסופר
לא נמתין לשם סוטה אלל לשם ס"ת
ומה שאין מטיילין קנקנתום לתוך הדיו
לפרשת סוטה אפי' זמון סהה משוס
דכתיב בה ומהם דבעינן כחז שיכול
לנמות זמין דמ"ד מוחקין לה מן
המורה כמ"ד דקסבר דלאומה פרשה
אפילו כמזנה צנורה קפיד קרא
דבעינן שיכול לנמות:

גליון הש"ס

מתני' מערערין אותה.
עיין פרטי' אהרן לט (כט)
[ב] שם מכאן אומר
ד' ג' ג' מ' י"ב ע' מ' י"ב ע'
לשמוע:

תוספות שאנין

ש"ה טמלה: דאמר קרא
מי המרים שמרים
כבר. קודם שנקרא אלמא
מתנה דבר אחר סס מריס
ואין מרייותו נקרא על סס
דקיקותו דהא מקמי טמלה
לא ו' בני נחיקה מיהו. ל"ה:
מתני' מגילתה נגזרת.
גמ' ההיכל דכל כחי
הקדש שאיין ראוין לקרות
כהן נגזין על כהנה
בין עניוין עלל יסופו:
ומהתה מתפורת אבית
הדרשן. תחילת וקדשה
ככלי נשרפת צנועה והיא
מתפורת ופוסה אחרת
נשרפת מלי לקמן ולאו
שמתחייבם נשרפות וקא
חשיב לה להא האומרת איני
שותה. ל"ה:
ומהללא גזרין. ודיא
הגזרין שבלמיה נופסין
ויראה מלחה גזרין וגם
בצנעה נעשית שניה שטה
על נפיהה והכי מנא פספסי
ממין שרביטין מוזקין בה:
שוא תהדר אות אהת.
או אמרי מלחה גזרין וגם
בצנעה נעשית שניה שטה
על נפיהה והכי מנא פספסי
ממין שרביטין מוזקין בה:
אחורין יבד מברך את
השם:

השק שאנין

על תוספות שאנין
א) נראה דל"ה סס יוסף
י"ד על היה לתורין נגמלא
מנחך את הסס.

תורה אור השלם

א) וכתב את האלה
האזהרה הפהין בפפר
וקתח אל מלי הקרית:
[בדפיה ט ב]

הגהות וצינונים

א) ס"א אינו [וכיין]
בפיסקא בגמ' לקמן
א"כ ע"ה
כ"ה דלא גרסינן הכי
במשנה (בכתיב חבורין)
[ג] בבתי
נוסף בפיסקא. וכמו
בצ"ה וכו':
[ד] [ג] ס"א
[ה] מהרש"א שפלות
שיפלות: ה) שיר ל"ה
[ו] [ל] הגיוסות
הוציאה
והיה בעור ראשייתו
ובמשנה שבמשניות
ובשירורשמי:

ילקוט מפרשים החדש על מסכת סוטה

[דף כ ע"א - כא ע"ב]

לזורך הדין ומה דתני עד שלא נמחקה המגילה היינו עדיין לא נתן העפר ע"ג המים או דאפשר דמיירי דלא נתן עדיין המים בכלי דזהו נמי בכלל המחיקה והלכך לא שייך צרישא כלל דין המים דפטוט דמחירין לכיור. אכל המוספתא לשיטתיה דאמרנה דאין צמיח משום קדושה ונראה דס"ל דיש צריחה אפי' דלאורייתא ומעיקרא לא נתקדש בכיור הבאי לוג מים שנתן בכלי חדש להשקות בהם את הסוטה לדמריין צריחה דהוורר הדבר למפרע דהך חזי לוג עמד ליתן להשקות בהם את הסוטה וספיר הוזרך למתני דהמים נשפכין אס כזר נתן העפר ע"ג המים ותנא דמתני סבר דלאורייתא אין צריחה ונראה דהך אידך צריחה דמציא צירושלמי דס"ל דיש צמיח משום קדושה סבר דאין צריחה דמתנא דמתני ומה שיקשה לפי זה על הרמב"ם ו"ל דפסק בפ"מ מה"ל ע"ג המים דלא אמרינן צריחה דלאורייתא וכן בפ"ד מה"ל סוטה הלכה ו' פסק דאין צמיח משום קדושה יתבאר במק"א בעו"ה:
[חשק שלמה]

שם גמ' ד"ה המגילה ואמרה טמאה אני המים נשפכין וכו'. נ"כ בתוספתא מסיים גם הכא דמגילתה נגזרת תחת צירו של היכל והמטה השמיטה זה וכן השמיטה הרמב"ם ז"ל ונראה דתנא דמתני סבר בצמת דנמחקה המגילה אינה טעונה גניזה דהא נשבת דף קט"ז ע"ג תניא דס"ת שנמחקה ולא נשפכה פ"ה אומיות אין בה משום קדושה ואין מליץ אותה מפני הדליקה משום דאזיל ליה כתב אזיל ליה קדושה ורק בגליון מצעי ליה התם ולא איפשטא ואפשר דמגילת סוטה לא היה צריך גליון כלל והלכך לא פסיקא ליה למתני דנגזרת דומינן דליכא גליון אצל המוספתא מיירי אס היה גליון וס"ל בפשיטות דיש בהם משום קדושה ואף שנמחקה הכתב ומשה"ה השמיטה הרמב"ם ז"ל דאזיל לטעמייה דפסק בפ"ג מהלכות שבת הלכה כ"ו דגלויות אין מליץ אותן מפני הדליקה וכתיב ה"ה שס דאף דבגמ' הוא אציעיא דלא איפשטא מכל מקום פסק בפשיטות כן משום דלשון הברייתא משמע כן וכן נראה מן ההלכות עכ"ל וא"כ צנמחקה המגילה לעולם אין טעונה גניזה אף דליכא גליון כנ"ל לדעת הרמב"ם ז"ל ודו"ק היטב:
[חשק שלמה]

שם ב' מצרעין אותה. ע"י מוי"ע צמתני לטעיל ריש פ"ג ד"ה כדי ליגיעה: [גליון מהרש"א]

שם ומה אומרים הוציאה שיא תטמא הוצרה. נ"כ בתוס' פסקים דף י"ב ע"א וביצמות דף ז' ע"ב ד"ה וראה קרי וביצמות דף ל"א ע"א ד"ה וצמתים משמע להדיא דגרסי' בצמנה כאן הוציאה הוציאה תרי זמני ועל לשון זה סובב והוכן כל עיקר קושית הש"ס לקמן עמוד ב' צהא דמקשינן למימרא דמת אסור וכו' והיינו מדחיו ממהרין כ"כ להוציאה ע"כ דס"ל דמת אסור מה"מ צמנה ליה וספיר פריך מצריחה דטמא מת מותר וכו' ע"ש ודו"ק:
[חשק שלמה]

גמ' הודור במלאכתך שמיארכתך מלאכת שמיה שמא תחסיר או תתיר אות אחת אתה בחרים העולם כלי. נ"כ הוהיר כן לר"מ מפני שידעו דלרכו היה לעשות סימנן ולכתוב בגליון לרשות כמו שמלטי צמדת פ' בראשית בפסוק של ר"מ כתוב טוב מאוד. טוב מות ומתח כמות עור כתוב אור בצל"ף. בפסוק דר"מ כתוב תחת ובני דן חושים וכן דן חושים וצירושלמי פ"ק דמענית נאמר בפסוק דר"מ משא דומה משא רומי. וכבר התעוררו המפרשים ע"י דמללה וחס לומר דספרו של ר"מ היה משונה מספרים שלנו. אולם האמת כי ר"מ נשעה לומר צמורה שכתב היה כותב גלדו על הגליון סימנים ליה אלו אומיות. למען יזכור הדרשות אשר נאומין צענין זה. ולמען יהיה נשמר אללו כחה הוכר. כי היה אסור אז הכתיבה לדברים צענ"פ. והותר להם עשיית הסימנים כמו שדרשו (עירובין נד ע"ב) אין תורה יקנית אלא בסימנים ועי' (עירובין כא ע"ב)

שני סדר לעכב. ולפי"ו ע"כ דר"ש אית לי דרבנן ולא כמ"ד צירושלמי דכותב תחילה לדלידי תורה לא קאי אסדר כנ"ל:
[מצפה איתן]

שם בא"ד ומה שאין מבייטין. נ"כ הוא מירוך על קושיא הראשונה:
[מלא הרועים]

שם בא"ד וביון דם מוזקין לה מן התורה. נ"כ ר"ל דאס"ד ליכול לכתיב צמורה פרשה זו אפילו אינו יכול למוחק א"כ איך מוחקין לה מן התורה הא כפותה בעי' יכול למוחק אף ל"ע דלמלא הא דמוחקין לה מן התורה היינו היכי דאימרי שכתב ככתב שיכול למוחק אצל לעולם מותר לכתוב צמורה פרשה זו אפי' כתב שא"י למוחק וז"ע:
[מלא הרועים]

תוס' ד"ה אב"ל תורה בו' צפום דיהוי דרבנן ו"א"כ הא דקאמר הכא בו'. נראה דנ"ל ו"א"ת" והוא דבר בפ"ע:
[פורת יוסף]

דף כ ע"ב

גמ' הא מני ר"ע היא בו'. וע"כ היינו ר"ע דצריחה קמייחא לעיל (יע ע"ב) דלר"ע דצמריחה תיקשי הא דתנן משנמחקה המגילה חמרה אינו שותה מערערין אותה בע"כ. ולר"ע בקרב הקומן תליא ודפרכי' ליה לעיל אהדרי ומשני תנאי אליבא דר"ע. וא"כ מוכח מכאן צהדיא דר"ע דקמייחא נמי ס"ל כר"ש ודלא כגי' ר"ה בתוס' שם. וז"ע על ר"ה כזה:
[רד"ל]

שם והתניא טמא מת מותר לכתוב המגילה וכו'. עיין תוס' יצמות (דף ז ד"ה וראה) וצחקים (דף ז א ד"ה וצמתים):
[מצפה איתן]

שם צמנו במחיצותיו. נ"כ וז"ע דמדרבנן אסור טמא מת אפילו ליכתב לחוץ דלא תחת צמ" כליה היל מקדש ממו שאלן עמחי ממים נכנסים לשם ע"י מוס' פסקים ל"כ א' ד"ה טבול מה שחירלו ע"י:
[מלא הרועים]

שם ביערותא מרבי. והיינו נמי היא דרבי פ' צמרא דנדה (סו ע"א) דא"ל זיל צמנה ונפל ממנה חרמך דס ע"ש:
[רד"ל]

שם מ' הדישים שנאמר ונקתה ונזרעה וגו'. משמע לי דהיינו צבדי שחם נמערבה מצעלה יתלה לה וזות וינלל הוולד (ולכן אפי' אינה מעוברת תולה כשיעור זה) ומיהו הלא"ה לא תשה תורה להללל הוולד. ומכאן סיוע קצת לדעת ר"ע לקמן פ' ארוסה (כו ע"א) דאין מממין למעוברת עד שתלד. ולא כדברי תוס' שם:
[רד"ל]

שם הראוי לפרש. וא"ת כן ז' נמי ראי לחיות. וי"ל דמ"מ זרע צריח ושל קיימא גמור עפי הו' של טו':
[רד"ל]

רש"י סד"ה הא אומר בו' במתני. נ"כ דף כ"ב ע"ב:
[ר"ש מדעסוריא]

תוס' ד"ה אב"ל וכו' (הנמעל"ד) דרבנן א"כ. מצינו א"כ נמחק. ונ"כ קשה: [מלא הרועים]

תוס' ד"ה הא בו' דמדסיפא רבי רישא פ"א רבי. עיין תוס' נזיר (דף מג ע"ב):
[מצפה איתן]

תוס' ד"ה ביערותא בו' אלמא דלא אמרי. נ"כ פ"י ב"ה וגם ב"ש תור: [ר"ש מדעסוריא]

תוס' ד"ה יש זכות אמונות. דכתיב (ש"ץ יג) שאמנון בן דוד המלך עינה את חמך צמ דוד (והיא היחה אחות אבשלום ואמנון היה מאשה אחרת) ולכן כשהיו צמקוס גוזי האלן זנה אבשלום לאנשי שהיהרו את אמנון וזה היה שמיים אחר שענה את חמך:
[אור ישועה]

דף כא ע"א

גמ' ומאי אע"פ שאין רגלים דבר בו'. צירושלמי דחי נימא כל י"ב חדש היה עוסק צמנות (ר"ל צנדה קחת לשון מניה צירושלמי וצ"ר בכל מקום) כלומר וא"כ אין כאן תליה י"ב חדש. וכן אמרו צמ"ר פ"ל סגל יצ"ח היה עושה

שדרשו חז"ל לומר דעת את העם אגמרי' בסימנים. ופרש"י שס קצב לה מסורת וסימנים בין צמיות של תורה בין צמיות של משנה ע"ש. וכן נהג ר"מ. וזה הוא שמלטי צמדת פרשה בראשית לענין הדרוש מנאמן נלממן בלמני דר"מ היינו שדרשות רומים כאלו הכתובים על הגליון היו מכונים בשם אנכי דר"מ. ואולי היה מתחיל צמית אנכי וכינו אומו על מציב ההתחלה. כמו מדרש חיות. מדרש תדשא. וזה הווייה אשר הוהירו ר' ישמעאל כאן שלא ירגיל לעשות כן לכתוב הרמזים בגליון הספר. שמה יטעו התלמידים ויחשבו כי הנכתב על הגליון הוא תקון לגוף הספר ויחריטו את העולם כלו:
[מהר"ץ חיות]

שם דבקי אני. וכדאיתא רפ"ב דמגילה (יע ע"ב) דמקיים ציה עפעפין יסירו נגדך (משלי ד כה):
[רד"ל]

שם א"א אפי' מייחה שובב דר"א אלא ויתב אתגא דר' ומחיק ל' ומשוי ל' ר'. הר"ש צה"ל ספר תורה סי' י"ב:
[שדה צופים]

שם הדר אתי לקמיה דר"ע סבר סברא. עפרש"י וכמ"ש שלהי מכתבין שמסת ר"ע בטל כבוד תורה וצבריחא שם תניא זרועי תורה ופירש"י שס סברא וטעמיה ע"ש:
[רד"ל]

רש"י ד"ה על בית הדרשן בו' כדאמר לקמן. נ"כ דף כ"ב סוף ע"ב:
[רי"ש מדעסוריא]

רש"י ד"ה את תחת כגון ודי אלהים אמת או ודער אמת בכוון בראשית ברא. נ"כ ורש"י עירובין יג ע"א פ"ה אס מוסף את אחת כגון וידער וידברו. והמס' פ"י כמו רש"י כאן צהא ברא. אולם צמדש ויקרא רבה פ"י אמרו ג"כ אס כתבוב על אחד אחר צמנת ישראל או על אחר אחד צקרא כי לא שמתחיה לאל אחד וכדומה אמה מתריב את העולם כלו ע"ש. אכן שמה לא ניינו רק התקלות שייכנו להסמך ע"י הללוים. וכאן שאמרו שמה מסת או תמר הוכרחו רש"י ומוס' לפרש צמנים אחרים:
[מהר"ץ חיות]

רש"י ד"ה והדר אתה לקמיה דר"ע לביב התנאים. נ"כ ע"י רש"י (צ"מ לג ע"ב נדה ז ע"ב) ועי' ג"כ רשב"ם (צ"ב קל ע"ב) דכתבו צמית המתאים [לאן היה עדין גמרה היה סברות ומקירות לפרש עיני המשנה:
[מהר"ץ חיות]

תוס' ד"ה מגירתה נגזרת בשביע' השקפה ד"ה קמן היה שם. נ"כ ר"ל בין כבה למצבת היה לול ושס שופכים המים:
[מלא הרועים]

שם בא"ד בכך המים נשפכים. נ"כ ר"ל כיון דנשפכים מותר לגבל בהן טיט:
[מלא הרועים]

שם בא"ד תני יש בהם. נ"כ ר"ל צריחה אחריתא יש דס"ל דיש בהן משום קדושה:
[מלא הרועים]

שם בא"ד ב"ש אומרים אחת. נ"כ ר"ל אפי' לא נמחק אלא אות אחת:
[מלא הרועים]

תוס' ד"ה א"ר ורמיה בו' אלא הכי משמע דבהא דרבא ב"ש מודו. ואני תמה ע"ד המוס' כאן דאין עלה על דעתם לומר דאין חולק אהא דרבא דהרי אינהו גופיהו כתבו לעיל (דף יז) צירושלמי איפלגו צה ר"י ור"ל ואיכא מ"ד דס"ל דכותב ואח"כ משביע כדי לקמוץ צבועה להשקיה. ואפשר דאזלי לטעמייהו שהקשו שם על ההוא מ"ד. אף דכתיבי צמ"א ליישב קושייתם שס וה"י י"ל דמ"ד מוחקין מה"מ לית ליה דרבא. ומה שהקשו המוס' דא"כ אמאי אמר לעיל לר"ש כדי נקבא לימא דלית ליה דרבא יש לי ליישב ע"פ סוגיא דלעיל (דף טז) דאיתא התם הקדים עפר למים פסול ור"ש מכשיר ופרש"י דטעמא דת"ק דפסק דכתיב ונתן אל המים אלמא מים צריחא וכתיב ועשה לה הבהן את כל התורה הזאת דבעינן כסדר הכתוב צפרשה וטעמא דר"ש מפרש התם צבריחה דליף גו"ש מאמר פיה דאס הקדים עפר למים כשר. וא"כ ע"כ דר"ש ס"ל דאי לאו ג"ש היה פסול צמתי סדר משום דתורה קאי נמי על

כן. וש"ס דידן ס"ל דלא עשה רק צמחה שעה שא"ל דניאל דלמא שאני עובדי כוכבים כו'. אצל מישראל אע"ג צהאי קרא דעל ג' פשעי וגו' כתיב צסיפיה נמי על ג' פשעי יהודה ישראל ג"כ. ודרשינן מיניה שלהי יומא (פו ע"ב) דעבר אדם ג' עבירות מוחלין לו רביעי אין מוחלין לו. וא"כ הי"ז י"ל פ"י מהא דהקצ"ה מאריך זמן ג"פ. מי' כיון דלא אשכחן עיקר מילתא הארכת זמן י"ב חדש אלא בישראל. א"כ דלמא בישראל אין מאריך כ"א זמן מועט. וכי נמי תני קרא ג"פ אחתי זמן מועט הוא:
[רד"ל]

שם ומתיירא מן הקוצים בו'. נראה דקושים וצמקים ופחמים אינן זיון ממקומן לצח על האדם להזיק רק אס יבא האדם עליהן יכשל בהם. וכן הוא צמל שעי' המנוח ינלל מן המכשולות. שחא מדעת. וסיה ולקטים הן צעלי חיים שדרכן לילך ולהזיק. וכן צהאס עדין מתיירא מפחמי צני אדם רעים (ואולי משלם צמיות ולקטים. לרמוז על תלות נפש הצמיות. ופחמי היצר שהוא מן האדם). וצה ניטול ע"י התורה. ועדין יכול לטעות צחיו דרך צהליכמו ולא ידע איזו דרך ישכון אור עד שהגיע לפרשת דרכים:
[רד"ל]

שם בתקיה דה רבא אלא מיתה דואג ואחיתופל וכו'. צפתה עיניס הצחתי דצרי הרצ המופלא עיר וקדיש כמב"ר חיים בן עטרי זלה"ה שכתב דרב יוסף יתוך לקושיה רבא לדואג ואחיתופל עסקי שלא לשמה וכו' ע"ש. ואחר זמן רב צח לידי ילקוט כ"י מסודר על פרשיות המועדים מרו"ל ושס רחמי שאומר בתם שני רבותיו תורה בין צענא בין וכו' אגויו מגנא ואזלי מללא דואג ואחיתופל לא עסקי לשמה עכ"ד וכיוון הרצ אור המיים לדברי מדרש רז"ל הנו ושס נאמר רב יוסף בתם:
[חיד"א]

שם מאי דרוש ולא יראה בך ערות דבר. כדאמר ר"ה צפ"ק (ג ע"ב) כיון שחטאו ופרש"י צערות נסתלקה שניה כו':
[רד"ל]

שם בשמיעון אחי עזריה. ופירש"י לכן נקרא על שמו. ועי' בויקרא רבה ר"פ כ"ה צה:
[רד"ל]

שם ולא כה"ל ושכנא. ל"ל ושכנא ע"י תוס' שבת י"ב ב' ד"ה שצנא א"י:
[מראה כהן]

תוס' ד"ה מצוה וכו' ותימה וכו'. נ"כ נ"ל דהך סיניא אד"א עברה מכנה מנוה וכו' קאי. וה"פ מנוה צעידנא דלא עסיק צה איגויו מגנא מן היסורין היינו שלא חטא (אע"פ שהיה עת לרה כוללת או פרטיה ההווה לשעתא. נלול מכל מיני פורעניות שאין שולטין צו לכל אצל לא מגינה עליו כשהטוט גורם שעצירה מכנה מנוה ויפה כה התורה דמגינה לעולם אפי' צעידנא דלא עסיק צה. ואפי' שצח חטא על ידו דצעידנא דלא עסיק צה לא מללה) אפי' מגנא משום דאין עברה מכנה מורה השמא יחאל דתלה את המנוה צנר כו' דקאי נמי אד"א ואל"ל לפוס סיניא דרבא. איצרא רפ"ק דברכות (ד, א) ל"מ כהך סוגיא דהכא דא"ה מ"ט דיעקב דוד למסתפי שמה יגרוס החטא:
[יעב"ק]

שם בא"ד. יעוין חגיגה דף טו ע"ב תוס' ד"ה כל עמר וביצמות דף עט ע"ב תד"ה מ"ד כו' וקידושין דף לט ע"ב:
[רב"פ תאומים]

תוס' ד"ה זה ת"ח בו' ומהרהר בל שעה בו'. עיין צרכות (דף כד ע"ב):
[מצפה איתן]

דף כא ע"ב

גמ' נכנסה עמו ערומותיה. ואשכחן שתחת קלקולה של אשה ע"י שהכניס צה הנחש ערמונית:
[רד"ל]

שם שמושים עצמו כבי שאינו שנאמר והחכמה בו'. עיין עירובין (דף נ"ה):
[מצפה איתן]

שם ר"א רוצה אשה בו' מו' קבין ופרשות.

הנהרות וחדושי הרש"ש

נשא פ"ט אות י' ועיין קדושין (דף ל א) מקרא זו תורה וברש"י שס ד"ה תורה ולא נ"כ: **שם** כיון שעצרה עזיש ניצב בו'. עיין גה"ש. וכוננוה נראה להקשות על פרש"י דשס דנה"מ הוא שמללו מן החיה והליקטים. ולפי מה שכתבתי שס כוונת רש"י הוא על האיר המורה. י"ל דזהו עליית עמוד השתר דכאן. וחילוק יש בין ליטנא דעלות השמר. לעליית עמוד השמר ועמס"כ צמגילה (כ): [שם א"א אומר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מוגנא ומצ"א בו' מצודה בו' אצו"י א מצ"א. עיין בתוס' שהניחו צמיתה. ולעד"נ דרבא מפרש לפי שעה דצריחה דר"ל העוה"ו נקרא חיי שעה צ"ד (שבת יו"ד וש"ס) דאינה אלא מגנא מן היסורין שצבועה"ו. ותורה מללת מן החטא שחלומו לעוה"ב שנקרא חיי עולם]: **רש"י ד"ה אמאי לא תגין עליהן.** הגהת המהרש"א דצצרו מצין אס מעיין הגי' ברש"י דע"י. אצל גם הגי' שלפנינו ברש"י כאן ישרה:

דף כא ע"ב גמרא תפלות ס"ד א"א אימא כאי"ז בו'. מזה הוכיח המו"ט דלא לגרוס צמשה כאילו. אצל אין למוחק צצביל זה. וכמו דאיתא בוצמ"ס (קיד צ) דועירי

דהתס גבי גט קאי וכתיב אצל לכן שפיר ממעטינן מיניה מנא כן עירו כו'. (גם צה צה צא דצריחם שלא צדיוק מש"כ דמעטעו כו' לשס אשה אחרת וכ"כ צמירוס. דהל"ל לשס איס אחר). אצל הכא גבי סוטה האי וכתיב קאי אכה:

דף כ ע"ב גמרא ראבי"י בו' מ' חרשים בו' זרע יעבדנו יספר בו'. פרש"י דחוק ועיין מהרש"א צח"א. ולי"כ דכאן דייק מהקרי שהוא מצנין פּעל וענינו סיסופר אודומיו מאחרים. ואין זה אלא משעה שנולד דאז ראוי לספר עליו מגדלו ומצריחותו וכדומה. ושס דריש כפי הכתיב דח"ו וקרי ציה יספר:

דף כא ע"א גמ' ואשבח קרא דאמר ותני בו'. צע"י הגי' דחאני ומחלית. וק"ק שלא הביא הש"ס מן על שלשה פשעי דמשק כו' המוקדם. והנה צ"ע אמר צמשה מכאן שחייב אדם ללמד את צמו תורה שאס תסתה מדע ופרש"י תראה ותלמד צפ' סוטה כו' דלפנין מונקתה כו'. והרי מוקמין מתני' כר"ש והוא לא דריש מקרא דתורה. וכבר העיר צה המו"ט. אצל צממת שס תורה מיניו הרבה שהוא כולל גם צציחם וכמוצים. ע"י מש"כ צמ"ר

(ד) והיה לבלר ויודע כל התורה בדקדוק חסירות ויתרות בעל פה, עירובין (י"ג א'). א"ר שמעון בן אלעזר שהלך ר' מאיר לעבר שנים בעסיא ולא היה שם מגילה וכתבה מלכו וקראה ואמרו דמקיים בו ועפעפיך יישירו נגדך, מגילה (י"ח ב'). ובירושלמי שם פ"ד ה"א, שכתב שניה מתוך הכתב ובשניה קראו. ובגיטין (ס"ז א'), ר' מאיר חכם וסופר, פירש"י כדאמרין בסוטה (כ') אמרתי לו לבלר אני. ובמדרש קהלת, ר' מאיר הוה כתבן טב מובחר והוה לעי ג' סלעין בכל שבת ואכל ושתי בחדא ומתכסי בחדא ומפרנס אוחרנתא לרבנן. ובעירובין (שם), גלוי וידוע לפני הקב"ה שאין בדורו כמותו, ולא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו שהיה אומר על טהור טמא ועל טמא טהור ומראה לו פנים. ובסנהדרין (כ"ד), הרואה ר' מאיר בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה. ושם (ל"ח סוף ע"ב), שהיה דורש תילתא שמעתא תילתא אגדחא תילתא מחלי, ושלש מאות משלות שועלים היו לו. ובמשנה פרק עגלה ערופה^א (סוטה מ"ט), משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים. ורבי ויש גורסים רב אמר הא דמחדידנא מחביראי שראה את ר' מאיר מאחוריו (עיין אבא אריכא ור' יהודה הנשיא). ובירושלמי רפ"ט דנדרים, מקלו של ר' מאיר מי שאחזו בידו למד ממנו חכמה, ע"ש הפירוש, פירוש אחר עיין רשב"א שהיה משרת אותו והיה בידו מקלו של ר' מאיר. ובירושלמי פרק היה קורא (ברכות פרק ב') מתני' ז', ומועד קטן פ"ג הלכה ה', ר' יוסי חבירו היה משבח לאנשי ציפורי

תאמר אלהא דמאיר ענני א"ל מי יימר שאמת אתך שאנצל בזה, הוה כלבי דאכלי אינשי שקל קלא פתק בהו אתו עלייהו למיכליה אמר אלהא דמאיר ענני שבקוהו ויהב ליה. שמעה מלכא ובקש לתלותו אמר אלהא דמאיר ענני אחתוהו וא"ל מאי האי דלא מצינן לתלותו וסיפר הדברים חקקו לדמותו דר' מאיר אפתחי דרומא כל דחזי ליה לתפסיה. יומא חד חזויהו רהוט אבתריה רהט לבית הזונות שיאמרו לא הוא הוה דלא הוה אול לבית הזונות. א"ד אליהו אידמי ליה כזונה חבקתו כאילו היה רגיל אצלה. איכא דאמרי בישול עכו"ם הוה וטבל אחת מאצבעותיו ומצץ חברתה (עיין רבה קהלת בפסוק טובה חכמה עם נחלה) אמרו אי ר' מאיר הוה לא הוה עביד הכי, וערק לבבל. ואיכא דאמרי ממעשה דברוריה ערק, פירש"י שלגלגה על מה שאמרו חכמים נשים דעתן קלות (וכתבה בספרה חוץ מברוריה, שלשלת הקבלה ל"ב א') ואמר חיך סופך להודות לדבריהם וצוה לאחד מן התלמידים לנסותה לדבר עבירה והפציר בה ימים רבים עד שנתרצית (ונכנס ר' מאיר תחת התלמיד, שלשלת הקבלה) וכשנודע לה הדבר חנקה עצמה ומחמת כיסופא ערק ר' מאיר, עבודה זרה (י"ח). ר' מאיר אע"פ שהוא מחבורה שלישית היה בזמן כת ראשונה, שאמר ר' יהושע על הלכה אחת שחולקת ברוריה על אביה יפה אמרה ברוריה (ע"ש), עיין מ"ש בדף מיוחד שאי אפשר לומר שהיה ר' מאיר בזמן ר' יהושע. ולמדה שלש מאות הלכות משלש מאות חכמים ביומא דסתוא, והיה קיים בנשואי ר' שמעון ברבי (ע"ש). ונשא אשה אחרת, בת זירוז (עיין ר' יהושע בן זירוז):

דר' מאיר אדם גדול אדם קדוש וצנוע. ופעם אחת שאל בשלום אבלים בשבת כו'. בגיטין (נ"ב א'), הני תרי דהוו מינצו בהדדי כל בי שמשי ואקלע ר' מאיר להתם וערבינהו ג' בי שמשי עד דעבד שלמא ואמר השטן ווי דאפקיה ר' מאיר לההוא גברא מביתיה. וביומא (פ"ג ב'), שהיה מדייק בשמא ומעשה כו' אתא לאושפיזא שהיה שמו כידור אמר רשע הוא כי דור תהפוכות, והטמין בערב שבת כיסו בבית הקברות בקבר אביו וא"ל אביו בחלום שיקח כיס שמונח בראשו ולמחר סיפר לר' מאיר החלום וא"ל חלמא דבי שמשי בטלין ולאורתא שקל ר' מאיר כיסו (והא דלא אמר ליה דחלומות לא מעלין ולא מורדין כמ"ש הוא עצמו (עיין רבן שמעון בן גמליאל דיבנה), וי"ל דהיה ירא דלא יאמין לו וילך לחפש בקבר אביו וימצא, על כן אמר דחלום דבי שמשי לא מעלין כו' ואז ימתין עד לילה השני אולי יחלום שנית בליל תול ואז ביני לביני יקח כיסו בליל מוצאי שבת, וק"ל). והיה מתלוצץ בעוברי עבירה, יומא חד אידמי ליה שטן כאשה בהך גיסא דנהרא לא הוה מעברא נקט מצרא וקעבר כי מטא פלגא דמצרא שבקיה יצר הרע א"ל אי לאו דמכריזין עליך ברקיע הזהרו בר' מאיר ובתורתו שויתיה לדמך חרתי מעי, פרק עשרה יוחסין (קידושין פ"א א'). ואמר הזהרו בי מפני בתי (שם). בתוספתא דשבת פי"ב ובפרק ר' אליעזר דמילה (שם קל"ד א'), שחלה ר' מאיר ועשה לו ר' שמעון בן אלעזר תלמידו רפואה ולא הניחו וא"ל אע"פ שאני מתיר לאחרים לא מלאני לבי מימי לעבור על דברי חבירי. וכן הוא ירושלמי פ"ק דברכות מתני' ב'. בימיו מצאו לכותים דמות יונה בהר גריזים, פרק

קמא דחולין. ובימי שמעון הצדיק הוכשרו ובימי ר' מאיר חזרו לסורן ונפטלו (ע"ל חלק א', ג' אלפים תמ"ח, ועיין ריטב"א ובספר מאור עינים פכ"א). קלופטרא מלכתא שאלה את ר' מאיר, סנהדרין (צ' סוף ע"ב). אשה שמעה דרשת ר' מאיר ובעלה ליצן אמר לה שתרוק בפניו של ר' מאיר (ע"ל בבא בן בוטא). ר' יהודה ענתותי שהצילו ר' מאיר ממיתה, ע"ש באריכות:

(ה) אמר ר' עקיבא הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת מוטרפת בים והייתי מצטער על תלמידי חכמים שבה ומנו ר' מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא ישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך א"ל גל טרדני לחבירו עד שהקיאני ליבשה באותה שעה אמרתי כמה גדולים דברי חכמים, מים שאין להם סוף אשתו אסורה, יבמות (קכ"א סוף ע"א). וכל זה אירע לר' עקיבא (ע"ש). כל מקום שאמר תלמיד אחד משום ר' ישמעאל לפני ר' עקיבא הוא ר' מאיר. מתחילה למד מר' עקיבא ואח"כ מר' ישמעאל ואח"כ מר' עקיבא (ע"ש). והיה תלמיד מובהק לר' עקיבא ומינהו יושב בראש ונתכרכמו פניו של ר' שמעון (ע"ש). וסמכו ר' עקיבא ולא קבלו, שהיה בחור, ואח"כ סמכו ר' יהודה בן בבא, סנהדרין (י"ד א'). ומת בחוץ לארץ באסיא וצוה ליתן ארונו על גיף ימא, ירושלמי סוף כלאים. בטבריא לצד דרום דרך חמי טבריה קבר ר' מאיר תלמיד אלישע (גלילות ארץ ישראל). מת קודם ר' יהודה ור' יוסי, כדאיתא פ"ב דקדושין (נ"ב), עיין ר' יהודה הנשיא וסומכוס:

(ו) ר' מאיר מזרע נירון ששלחו הקיסר להחריב הבית ושאל לתינוק פסוק לי

שאבדתי תורתי שלמדתי ועכשיו מה תקנה יש לי. אמר אלך אל ראש הישיבה ואפרוש עוני לפניו ומה שיחייבני אקבל עלי הלך לחזור לביתו והיה צועק כל הדרך ובגדיו קרועים ואפר על ראשו ויצאו לקראתו כל קרוביו ואמרו לו מה אירע לך א"ל כך וכך א"ל מה בלבך לעשות א"ל אלך אל ראש הישיבה וכל מה שיצוה אקבל על עצמי אמרו לו שגגה היתה והקב"ה ימחול לך אל תשמיע קולך שלא תוציא לעז על בניך א"ל אם אשמע לכם הקב"ה לא ימחול לי על עונותי לעולם שנאמר מכסה פשעיו לא יצליח. מיד הלך לראש הישיבה וא"ל החכם מה אתה מבקש. א"ל אור העולם כך וכך אירע לי על כן באתי לפניך שכל מה שתאמר לי הן למות הן לחיים הן להאכילני לאריות אקבל עלי א"ל המתן עד שאפשפש בדינך. למחר בא לפניו א"ל ראש הישיבה פשפשתי בדינך וראיתי להאכילך לאריות וא"ל ר' מאיר אני מקבל עלי דין שמים. מיד צוה החכם וקרא לשני אנשים גבורים מישראל ואמר להוליכו אל היער מקום שהאריות מצויים וכפתו ידיו ורגליו והניחו אותו שם ואתם עמדו באילנות וראו מה יעשה לו אם יאכלוהו הביאו לי עצמותיו ונעשה עליהם מספד מפני שקיבל עליו דין שמים. ועשו כן ובחצי הלילה בא ארי אחד והריחו והלך לו באו לפני ראש הישיבה וספרו לו. א"ל עשו כן גם בלילה שני וכן עשו בא ארי אחד ונהם עליו והריחו והלך לו באו והגידו לחכם א"ל עשו גם בלילה שלישי כן אם אין נוגעין בו הביאוהו אצלי כי אין עליו דין שמים ועשו כן ובחצי

הלילה בא ארי אחד ונהם ושואג אצלו והכהו בשיניו ויעקר לו צלע מחולתו ואכל ממנה למחר הלכו והגידו לחכם א"ל הביאוהו אצלי הואיל ואכל ממנו כזית כאילו אכלו כולו מיד הוליכוהו והביאוהו לפניו וצוה לרופאים לרפאותו וכשחזר ר' מאיר לביתו יצא בת קול ואמר ר' מאיר מצווה לחיי עולם הבא ומוזמן הוא, עכ"ל (בספר קטן אחד):⁽⁷⁾

(ט) ר' מאיר אומר ר' אליעזר אומר יומא (נ"ט). ר' אליעזר בן יעקב רבו, ר' אליעזר בר' יוסי בשמו, חולין (ל"ח), ר' אלעזר בן שמוע חבירו. א"ר אלעזר אמרנו לו למאיר. ר' אלעזר בר צדוק בשמו. ר' אלעזר בן דולאי. אלישע אחר רבו, וע"ש, וע"ל. אפרים מקשאה תלמידו. דוסתאי בר' ינאי תלמידו. שאלו דוסתאי מישבאב. רב הונא ור' אבין בשמו. זיוותאי חתנו (כ"כ יוחסין). זירוז חמיו. ר' חלפתא כפר חנניה תלמידו, חלפתא אביו של ר' יוסי חבירו. ר' חנינא בן גמליאל חולק עמו. ר' חנן בשמו. ר' חנניה סגן הכהנים. חנניה איש אונו. חנניה בן תרדיון חמיו. חתנו בשמו, שבת (קנ"ג). ר' טרפון רבו. ידוע הבבלי תלמידו. ר' יהודה בן בבא סמכו. א"ר יהודה מאיר היה אומר, חגיגה (י"ט סוף ע"א), ר' יהודה אומר בשם ר' מאיר, עבודה זרה (ס"ו). ר' יהודה בן בתירא דן לפניו. ר' יהודה בן שמוע תלמידו. ר' יהודה בן אגרא בשמו. ר' יהושע בן זירוז בן חמיו. ר' יהושע בן ממל בזמנו. ר' יוחנן הסנדלר חבירו. ר' יוחנן בשמו. ר' יוסי בן החוטף חבירו. אבא יוסי בן יוחנן בשמו. ר' יוסי בן חלפתא חבירו, וקראו מאיר. אבא יוסי בן

(ה) הנה המעשה הזה הוא במדרש עשרת הדברות יעו"ש. אבל בספר מעשיות לר' נסים שכתב לדונש חתנו, שם כתוב דלא נכשל ר"מ ח"ו יעו"ש, והשתא בהמתן של צדיקים כו'. ושמעתי שגם רבינו הגדול הגר"א ז"ל קרא תגר על הסדר הדורות בזה במה שכתב המעשה הזה ואמר על זה לשון הגמ' בשבת ר"פ הזורק בין כך כו' התורה מכסהו כו' או אתה מוציא לעז כו'. וכה"ג אמרו חז"ל בירושלמי ספ"ה דסוטה יעו"ש (נחל עדו).

הקשה רי"ף בעין יעקב הלא גם בעוה"ב הרשעים מצדיקים עליהם הדין, וכשאמרו רז"ל בפרק עושין פסין [עירובין] דף י"ט עמוד א' עוברי בעמק הבכא וכו' שמצדיקין עליהן הדין ואומרים יפה דנת יפה זכית יפה חייבת יפה תקנת גיהנם לרשעים גן עדן לצדיקים וכו', וא"כ גם זה כמו ברכת דיין האמת. ולענ"ד נראה לתרץ עפ"י מה ששמעתי בילדותי מהמנוח הרב החסיד המוכיח הגדול המפורסם מוה"ר אפרים רישר וצלה"ה מגיד דק"ק בראד, פירוש המאמר הזה, שדקדק כמה שאמר לא כעולם הזה העולם הבא, הרי בעסק הברכה אין הפרש, שעל הטובות גם בעוה"ז מברך הטוב, אלא שבעולם הזה יש גם רעות ולעולם הבא לא יהיה רע כלל, וא"כ אין בעסק הברכה הפרש, והיה לו לומר לא העולם הזה עולם הבא, העולם הזה יש בו רעות וטובות העולם הבא אין בו רק טובות.

ואמר הוא המנוח ז"ל דכתיב [ישעיה י"ב, א] אודך כי אנפת בי, לפי שמעליון לא תצא הרעות ואין דבר רע בא מהקב"ה והכל הוא לטובה, ואפי' הפרעניות שבא על האדם אינו רעה אבל טובה לזכך אותו ולהכניע יצה"ר ולטהר הנשמה שיזכה לעולם שכולו טוב, אלא שהאדם בעולם הזה אינו מבין הדבר לאשורו ונדמה בעיניו כאילו הוא רעה, כמו החולה שעושין לו תחבושת ויש לו יסורים והחולה השוטה צועק להסיר התחבושת, אבל החכם סובל בשמחה, וכן הוא יסורי הרשעים הם תחבושת. אמנם אחר מותו שרואה ומבין הטוב האמיתי, וכמו כן לעתיד לבוא כשנוכה לזה במהרה, נאמר ביום ההוא אודך כי אנפת בי, שנותן הודאה לשעבר על שנתאנף בו הקב"ה לפי שעה להטיבו באחריתו. וזהו כוונת המאמר כאן, בעולם הזה אומר על בשורות רעות דיין האמת, שסובר שזהו מצד מדת הדין, ולעולם הבא כולו הטוב והמטיב, פירוש שיראה למפרע שכולו היה מדת טובה והיה לו לברך על הכל הטוב והמטיב. אלו דברי הרב מוה"ר אפרים זצ"ל, ומעתה גם בעושין פסין פירושו, רבש"ע יפה זכית יפה חייבת, ויפה היינו לטובה, ויפה לו לרשע החייב שסבל, וכמו כן הגיהנם הוא רק כור ללבן בו מכל סיג ופסולת, והכל לטובה.

סליק פרק רביעי

פרק מקום שנהגו

בלילה, שאין שם מהירות וחיפה בשביל שאלת התינוקת, שכל זה הוא בפסח ראשון ולא בשני, ולכן ודאי שמשנתנו רק בפסח ראשון מיירי. ועד כאן לא כתבו התוספות בריש ערבי פסחים [לקמן צ"ט ע"ב] דפסחים היינו ראשון ושני, אלא אי גרסינן ערב פסחים, אבל במשנתנו ששנינו "ערבי" אם כן היינו ערבי פסחים דעלמא, וכיון שהוכחנו שמשנתנו רק בפסח ראשון מיירי, שפיר מקשה בגמרא מאי איריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבתות וכו'.

רש"י ד"ה שלא לעשות, שלא ישכח. כוונת רש"י ליתן טעם על מנהג שלא לעשות קודם חצות, אבל אחר חצות יכול להיות שגם רש"י סובר כטעם הירושלמי שהביאו התוס' שאסור מן התורה, ולכן כיון שאחר חצות עכ"פ אסור מן התורה וא"כ כל מלאכתו היה צריך למהר ולעשות קודם חצות והיה אז טרוד מאוד במלאכתו, לכן

שם שהם שקץ ונשותיהם שרץ ועל כנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה. נקט ג' כינויים הללו. ואומר אני כי שקץ הוא לשון ריחוק, שקץ תשקצנו, ואמנם בכל שמנה שרצים המטמאים לא מצינו לשון שקץ כלל רק לשון שרץ, ובמקום שכולל כל השרצים נקט גם לשון שקץ, כדכתיב [ויקרא י"א, מ"א] וכל השרץ וכו' שקץ הוא לא יאכל, ולפ"ז שרץ הוא ריחוק יותר משקץ, שמדבר המטמא צריך ריחוק יותר אפי' מנגיעה, ולקמן אמרו והגדילו השנאה ששונאים עמי הארץ את הת"ת, וכיון שהם שונאים אותם כודאי מתרחקים מהם, ואמרו ונשותיהם יותר מהם, לכן אמר על העמי הארץ שהם שקץ ועל נשותיהם שרץ ועל כנותיהם ארור שוכב עם כל בהמה. כי אמרו [נדה י"ג ע"א] כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת, לפי שהנשים מטמאים בנדה בפנים כבחוף, ולכן צריכה בדיקה, אבל בנות עמי הארץ המזולזלים בבדיקה אינם מרגישים בטומאת נדתן עד שהדם יוצא לחוץ. והנה בהמה אין לה פרוודור, ובת ע"ה שג"כ דומה לה כאילו אין לה פרוודור המעכב הדם, ולכן מזולזלת בבדיקה בפנים, ואמר עליהם ארור שוכב עם כל בהמה.

שם תנא שנהגו ופירש יותר מכולן. נ"ל הטעם, משום דעמי הארץ מצאו להם חז"ל רפואה מן התורה בשלהי כתובות [ק"א ע"ב] שיעשו פרקמטיא לת"ח וישיא בתו לת"ח, ואמנם אין הכוונה שיזכה איזה זכות כמה שמיא בתו לת"ח, רק הכוונה שמיא בתו ומחזיק ידי חתנו לחלמוד תורה, ועמי הארץ כאלו נאמר עליהם עץ חיים היא למחזיקים בה. ואמנם זה ששנהגו ופירש, בודאי פרישתו מן התורה הוא מפני שרוצה למלא תאות נפשו, וכל הון לא יספיק לרודף אחר התאוה, ופורש מן התורה להרבות במשא ומתן, וזה לעולם לא יחזיק ביד לומדים אחרים, שאם תורתו עזב בשביל תאות נפשו, איך יחסר לעצמו להחזיק ביד חכם אחר, וזה לעולם אין רפואה למכתו, והוא גרוע מכולם.

דף נ' ע"א העולם הזה על בשורות טובות וכו' לעולם הבא כולו הטוב והמטיב.

אומר על צשורות טובות הטוב והמטיב ועל צשורות רעות דיין אמת, כי האדם צעיני צשר נראין הרעות שהן מפאת הדין ולא מנד חסד עליון, אבל לעולם הצא אז תפקחנה עיניו ותראנה ימים העצרו צעולם הזה, בלצצו יצין שכל יסורי עולם הזה והרעות היו להנאתו ולטובתו ולהטיב לו בצחריתו, וכלו הטוב והמטיב, ודפח"ת, (וכעת זכינו לאורו צספרו הגדול צל"ח על מסכת פסחים (שס) ותמלא הדצרים יותר מסודרים, עיין שס).

וזהו אשר הטמינו צרמו צנוסח התפלה משיב הרוח ומוריד הגשם מבלבל חיים בחדר וכו', ר"ל משיב הרוח, כאשר הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, ומוריד הגשם, הגוף הגשמי שישו צעפר על הארץ כשהיה, צעת ההיא, אז תצין ואז תשכיל שמכלכל חיים צחסד, אפילו העינויים ויסורי עולם הזה, כלס מנד חסד אל כל היום.

וזהו שכתוב צתורתו של ר' מאיר טוב המות, אז כלס יכירו וידעו מפי עליון לא יצא רע כי אס טוב וחסד האמתי כל הימים, ועלינו לשצח ולצרך על הרע כשס שמצרכין על הטובה כי צדיק ה' צכל דרכיו וחסיד צכל מעשיו.

ולעומת יום שצת קודש שכולל כל הארות הספירות, יסדו לאמר לך ה'

אל השמים מעל (מהלס ג, ד), זו נשמה, ואל הארץ לדין עמו, זה הגוף^[קס"ז], החומר והנפש יעידון ויגידון יחד ה' אחד ושמו אחד.

*

בבריאה הששית סיים (צראשית א, לא) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ואמרו ז"ל (צרי" ע, ה) בתורתו של ר' מאיר בתוב טוב המות. ויראה על פי מה דאמרו ז"ל (פסחים דף ג.) לא כעולם הזה העולם הצא, העולם הזה על צשורות טובות אומר הטוב והמטיב ועל צשורות רעות אומר צרוך דיין האמת, לעולם הצא כלו הטוב והמטיב. והקשו המפרשים, הא גם צעולם הצא הרשעים מצדיקים עליהם את הדין ואומרים יפה דנת יפה זכית וכו'.

ושמעתי מפי אדמ"ו הגאון מוריני הרב יחזקאל סג"ל לנדא צר"ו שאמר צסס אחד מן המגידים שהוסקף להקשות, מה הצל יש ציניהס, הא גם צעולם^{19/07/2018} הזה על הטובות מצרכים הטוב והמטיב, אלא צעולם הזה מצויים גם הרעות, ולעולם הצא כולו טוב, והכי הוי ליה למימר, עולם הזה רעות וטובות ועולם הצא טובות ולא רעות. ונראה, כל הרעות צעולם הזה אינן אלא נראין כרעות, וצאמת הן לטובת האדם להנטותו לתחיה, אלא שאין לו לצ להצין הטובות הצפונות תחתיהן. וזה שאמר לא כעולם הזה עולם הצא, צעולם הזה

קפו. פי' דעד"ז יתפרש הפסוק 'מה אדיר שמך בכל הארץ' על הגוף, ו'תנה הודך על השמיים' על הנשמה.